

Dünya Bilim Konferansı Sona Erdi

Haziran sonunda Budapeşte’de yapılan Dünya Bilim Konferansı, gelişmekte olan ülkelerden yoğun katılıma karşın bu ülkelerce beklenen sonuçları vermekten uzak kaldı. Sanayileşmiş batı ülkeleri, bu ülkelerde bilimin geliştirilmesine yardım konusunda somut bir yükümlülük üstlenmekten kaçındılar. Altı gün süren ve 150’den fazla ülkeden 1 800 delegenin katıldığı Dünya Bilim Konferansı, bilimle toplum arasında "yeni bir iletişim zemini" için ilkeler benimsenmesi ve çerçeveler saptanması konusunda anlaşılmasıyla 1 Temmuz’da sona erdi. Konferansın sonuçları iki ayrı belgede toplandı: Bunlardan birincisi, Bilim ve Bilimsel Bilgi Kullanımı Konusunda Deklarasyon. İkincisiyse, Eylem İçin Çerçeve.

Konferansta şu konular üzerinde uzlaşma sağlandı: Farklı ülkelerdeki lisansüstü ve doktora sonrası kurumlar arasındaki iletişimin desteklenmesi, bilim gazetecilerinin ve iletişim uzmanlarının yetiştirilmesine destek verilmesi, bilim politikası konularında demokratik tartışma yolunu açacak katılım mekanizmalarının kurulması. Üzerinde durulan konulardan biri de, bilim adamı yetiştirme programlarında etik ve sosyal sorumlulukların vurgulanması gerektiği. Kadınların bilim ve teknolojiye katkıları ve bu alanlarda kadınların çalışma koşullarının iyileştirilmesi de ele alınan ve tartışılan konular arasındaydı.

Konferansın bir özelliği de, Birleşmiş Milletler’in bu konferansı ilk kez sivil bir organizasyon olan Uluslararası Bilim Konseyi (ICSU) ile birlikte düzenlemiş olması. Gelişmekte olan ülkelere gelen katılımcılar, konferans süresince gelişmiş ülkelerin bilim politikalarını belirleyen ve yardım fonlarını yöneten kişilerle doğrudan ilişki kurma olanağı buldular.

Düş kırıklıklarına gelince: Bangladeş gibi, gelişmekte olan ülkeler kategorisinin yoksulluk sınırına yakın bölgelerinde yer alan ülke temsilcileri, araştırma-geliştirme çalışmalarına destek için küresel bir para fonu oluşturulması yolundaki isteklerine, bazı yuvarlak sözler ve vaatlerin ötesinde olumlu bir karşılık bulamadılar; Oysa birçok ülke Budapeşte’ye böylesi bir

Konferans başkanı Federico Mayor, açılış konuşmasını yapıyor.

fon konusunda anlaşmaya varılacağı umuduyla gelmişti.

UNESCO’nun 1998’de yayımladığı Dünya Bilim Raporu’na göre 1996 yılında araştırma-geliştirme çalışmalarına ayrılan 470 milyar doların yalnızca % 10’u, dünya nüfusunun % 80’ini barındıran gelişmekte olan ülkelere kullanıldı. Aynı rapora göre, 1995 yılında yayımlanan tüm bilimsel makalelerin % 84’ü de Kuzey Amerika, Batı Avrupa ve Japonya’daki bilim adamlarına ait.

Bir önceki Dünya Bilim Konferansı, bundan 20 yıl önce Viyana’da yapılmış, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki bilim uçurumunun ileride daralacağı umutlarıyla sonuçlanmıştı.

Bu yılki konferans, Viyana’dakinden farklı bir yaklaşımla Üçüncü Dünya ülkelerinde bilim ve teknolojiyi geliştirmek değil, bilimin toplumdaki konumu üzerine odaklanmıştı. Ana konu da, gelişmekte olan ülkelere yardım değil, bu ülkelerin kendi araştırma yeteneklerini nasıl geliştirebilecekleri oldu; Bu bağlamda gelişmekte olan ülkelere yapılacak yardım bir "amaç" değil, ekonomik gelişmeyi hızlandıracak bir araç olarak algılanıyor. Dünya Bankası da geçtiğimiz sonbaharda, bilginin gelişme için önemini göstererek, barajlar ve yollar gibi kamu yararı gözetilen projelerden çok, bu ülkelere gerek duydukları bilgileri

Genç bilim adamları da kendi deklarasyonlarını yayınladı.

kendilerinin üretmelerine yönelik destek verilmesi gerektiğini vurgulamıştı. Bilim bölümünü 15 yıl önce kapatan banka, şimdi, Üçüncü Dünya’daki bilim adamlarının dünya standartlarında araştırmalar yapmasına olanak tanıyacak "Millenium Enstitüleri"nin kurulmasına yardım etmek istiyor.

Budapeşte’deki görüşmelerde de Dünya Bankası’nın planlarına benzer bir biçimde gelişmekte olan ülkelerdeki bilim adamlarının yetiştirilmesi için yeni merkezler kurulması konusu gündeme geldi.

Gelişmekte olan ülke temsilcileri ayrıca, BM konferanslarının tipik bir özelliği olan resmi ön hazırlık görüşmelerinin yokluğunu gerekçe göstererek konferansın düzenlenme biçimini eşitdiler. Hazırlık görüşmeleri, ülkelere ortak istekler çerçevesinde birleşme ve belgeler henüz tasarı aşamasındayken görüş bildirme olanağı sağlıyor. Bu görüşmelerin aynı zamanda gelişmiş ülkelerle olası görüş ayrılıklarının belirlediği bir platform olmasının, Budapeşte Konferansı için resmi bir ön hazırlık yapılmamasının başlıca nedeni olduğu sanılıyor.

Konferansın oldukça "sakin" geçmesinin nedenlerinden biri olarak, gelişmiş ülkeler arasında alışlagelmiş dayanışmanın bu kez belirgin biçimde ortaya çıkmaması gösteriliyor. Başka nedenler arasında, konferansa katılan ve genellikle ülkelerin bilimle ilgili bakanlıklarından seçilen delegelerin deneyimsizliği sayılıyor. Gözlemciler göre birçoğu daha önce bu türden uluslararası bir görüşmeye katılmamış delegeler gereken diplomatik lobi oluşturma ve konuşma becerileri sergileyemiyorlar.

Nature, 8 Temmuz 1999
Science, 11 Temmuz 1999

Aslı Zülâl